ՀՏԴ 1/14: 23/28: 891.981.0
ԳՄԴ 87+86.37+83.3 Հ
Մ 807

Մ 807 **Մկրտումյան Նարինե**
Քառյակներ: Հեղինակային հրատարակություն, Եր., 2012 թ., 42 էջ:

Գրքում զետեղված են Ն. Մկրտումյանի խոհախրատական քառյակները, որոնցում հեղինակը ներկայացրել է իր իմաստասիրական մտորումները համամարդկային և համատիեզերական մի շարք գաղափարների վերաբերյալ:

ԳՄԴ 87+86,37+83,3 Հ

ISBN 987-9939-53-126-7

© Ն. Մկրտումյան, 2012 թ.

ՆԱՐԻՆԵ ՄԿՐՏՈՒՄՅԱՆ

ՊԱՅԱՆԵՐ

ՍՈՒՅՆ
ՔԵՐԹՎԱԾՔՆԵՐԸ՝
ԳԵՐՀՈԳՈՒՅ ԲԽԱԾ
ԽՈՀՈՒՆ ԳԱՆՁԵՐԸ,
ԱՄԵՆԱՅՆ ՍԻՐՈՎ
ՈՒ ԱԿՆԱԾԱՆՔՈՎ
ՁՈՆՈՒՄ ԵՄ ՄԵԾՆ
ԱՐԱՐՉԱՊԵՏԻՆ՝
ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ
ՆԵՐՀՈՒՆ
ՎԱՐՊԵՏԻՆ:

ԵՐԵՎԱՆ-2012
ՀԵՂԻՆԱԿԱՅԻՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

Քառյակները՝ բանաստեղծական արվեստի յուրօրինակ փոքրիկ էերթվածքները, մշտապես գրավել են ինձ իրենց փիլիսոփայական խորիմաստությամբ, ձևի ու բովանդակության կատարյալ ներդաշնակությամբ: Թվում է՝ ամեն ինչ արդեն ասված է, և Թումանյանի՝ գոհարի պես հղկված խոհածին քառյակներից, Արևելքի մեծագույն իմաստուններ Օմար Խայամի, Խաֆանիի, Հաֆիզի փայլուն և բովանդակալից ռուբայիներից հետո ուրիշ ոչ ոք չի կարող այլևս ներդրում ունենալ պոեզիայի այս ժանրում:

Այնուհանդերձ, յուրաքանչյուր բանական գոյ-արարած, ով երբևէ մտորել է կյանքի ու մահվան, հավիտենականի ու անցողիկի մասին, ամեն մի երկրավոր, ով անցել է խոչընդոտներով և վայրիվերումներով լի տառապալից ուղի, որոնել ու գտել լինելության իմաստը, և ի վերջո ցանկացած ստեղծագործող, ով վաղանցուկ սին փառքի, դափնիների ու նյութական ձեռքբերումների փոխարեն կարևորում է հարամնա հոգևոր արժեքներն ու գանձերը, անշո՛ւշտ, կարող է և պետք է իր ուրույն ասելիքն ունենա սույն ասպարեզում:

Հավանաբար սա էլ առիթ հանդիսացավ, որպեսզի մտքերս թղթին հանձնեմ և 2008 թ. լույս

ընծայեմ իմ անդրանիկ գիրքը՝ «Որտեղի՞ց ենք գալիս, ովքե՞ր ենք, ո՞ւր ենք գնում» խոհափիլիսոփայական երկը, սակայն լոկ այդքանը թերևս բավարար չէր տարիների ընթացքում հոգումս ամբարված իմաստասիրական խորհրդածություններս ընթերցասերների հետ կիսելու համար: Դրանք վերստին պետք է տային իրենց հասուն պտուղները, այս անգամ արդեն չափածո ստեղծագործությունների տեսքով...

Ուստի և 2012 թ. յոթ բեղմնավոր օրերի ընթացքում, ասես մեկ շնչով, սրտիս ու մտքիս թելադրանքով մեկը մյուսի ետևից ծնունդ առան խոհախրատական քառյակներս: Թեև դրանցում տարբեր թեմաներ են շոշափվում, այնուամենայնիվ բոլորն էլ անտեսանելի ներքին թելերով շաղկապված են, միահյուսված այնպես, ինչպես ծաղկաշղթայի ամեն մի ծաղիկը՝ յուրաքանչյուրն իրեն բնորոշ բույրով ու թույրով:

Քառյակներումս անդրադարձել եմ համամարդկային ու համատիեզերական կարևորագույն գաղափարների, գաղափարներ, որոնք իրենց ընդգրկունությամբ և մշտնջենականությամբ հատում են ժամանակի ու տարածության անծիր օվկիանոսը՝ ներթափանցելով վերերկրային խորախորհուրդ առեղծվածների մեջ:

Ա՛ էլ կանցնի, մի՛ վշտացիր, ցավին
մի կերպ դիմացի՛ր,
Հարատև չէ ոչինչ կյանքում,
հաստատապես իմացիր.
Դժբախտություն, երջանկություն
հաջորդում են մեկմեկու,
Ինչպես մահին՝ հաջորդ կյանքը, մթին՝
լույսը կենսատու...

05.02.12.

Եթե տաճար պիտի մտնես, աղոթք
անես, մոմ վառես,
Իսկ հետո էլ ստես, կեղծես, թալանես ու
սպանես,
Լա'վ իմացիր, ոչ թե Աստծուն, այլ հենց
քեզ ես դու ծաղրում,
Բարեպաշտի, սրբի դեմքով ապուշի դեր
ես խաղում:

05.02.12.

-Որ Աստված կա, որտե՞ղ է Նա,
ինչո՞ւ երբեք չեմ տեսնում,
Իմ տրտունջը, աղոթքները ինչո՞ւ երկինք
չեն հասնում...
-Է՛յ, կարճամի'տ, ապրի'ր այնպես, որ
Տերն ինքը տեսնի քեզ,
Այդժամ Նրան ոչ թե աչքով, այլ քո
հոգով կտեսնես:

05.02.12.

Ասում են, թե մարդու աչքը հողում է
լոկ լիանում,
Ինչ էլ տրվի, ինչքան դիզի, մեկ է, նա չի
գոհանում...
Մերկ ենք ծնվել ու այդպես էլ պիտի
երթանք աշխարհից,
Այս ամենը չի մնալու ո՛չ ձեզ, ո՛չ քեզ, ո՛չ
էլ՝ ինձ:

06.02.12.

Հոգին մարդու էությունն է՝ անծին,
անմահ, մնայուն,
Հող-մարմինը անցավոր է, մահկանացու,
անկայուն,
Հոգին մենք ենք, մեր բուն եսը, իսկ
մարմինը՝ լոկ պատյան,
Առանց եսի այն մեռած է, անշունչ դի է
նա միայն:

06.02.12.

Տողը ինչքան տրորվում է, ավելի է
պնդանում,
Մարդը ինչքան տառապում է, ավելի է
մարդանում,
Ծառ ու ծաղիկ, թիթեռ ու ճանճ չգիտեն,
թե ցավն ինչ է,
Նրանց համար երջանկություն կամ
տխրություն ոչինչ է:

06.02.12.

Տիեզերքի գաղտնիքները՝
խորախորհուրդ, անմեկին,
Շատ հազվադեպ բացահայտվում,
հայտնվում են այն մեկին,
Ով մշտապես որոնել է, փնտրել իմաստն
այս կյանքի,
Ում որ Տերը միշտ ձաղկել է՝
ենթարկելով տանջանքի:

06.02.12.

Արդարությունն ու պատիժը երբեք
էլ չեն հապաղում.
Մեր լավ ու վատ արարքների պտուղներն
ենք միշտ քաղում,
Թե հաջողվի մեզ խուսափել
պատիժներից երկրային,
Մենք չենք կարող բնավ խույս տալ
Դատավորից երկնային:

06.02.12.

Որ շարունակ մենախոսես,
անշո'ւշտ, իրավ կլինես,
Եթե անվերջ գովիդ անես, հարկա'վ, լավը
կլինես...
Ա'յ մեծամիտ, ինքնահավա'ն, հերիք
չեղա՞վ քեզ գովես,
Զէ՞ որ ինքդ հստակ գիտես՝ իրականում
դու ով ես:

06.02.12.

Առանց փշի վարդ չի լինում – նա էլ
ունի թերություն,
Առանց դարդի մարդ չի լինում – հո սա՞
էլ չէ նորություն,
Հոգ չէ, սակայն, երբ ալ վարդը մեր
մատներն է ծակոտում,
Իսկ ի՞նչ անենք, երբ սև դարդը նուրբ
հոգին է խոցոտում:

06.02.12.

«Էշի բացուց չեն նեղանա»,- կա
այսպիսի ասացվածք,
Անչափ դիպուկ, դույզն-ինչ կոպիտ, բայց
ճշմարիտ է ասված:
Եթե կյանքում ինչ-որ մեկը զուր տեղը
տա աբացի,
Ավանակի բնույթն է դա, նրանից մի'
նեղացի:

07.02.12.

Ամեն փորձանք՝ մի-մի հորդոր, մի-մի
խորհուրդ մեզ համար,
Կյանքում շատ կան փորձություններ,
ցավեր, դավեր անհամար,
Բայց դե խնին խրատը՝ ինչ. որքան ծեծվի
ու դաղվի,
Միևնույն է, չի խրատվի, կյանքից դասեր
չի քաղի:

07.02.12.

Պարտություններ ու հաղթանակ,
ձեռքբերումներ ու կորուստ
Որոշված են ի սկզբանե, սահմանված են
ի վերուստ,
Մարդն անցնում է Տիրոջ կողմից
նախանշված իր ուղին,
Ծնվում, ապրում և վաղ թե ուշ
հանձնվում է մայր-հողին:

07.02.12.

Արդ չի կարող երբեք գործել
Երկնավորին հակառակ,
Լինի նա սուրբ, լինի արդար կամ՝
անբարո, անառակ,
Բախտը փոխել, հունից շեղել չի
հաջողվել ոչ մեկին,
Լինի ահել, լինի ջահել, լինի դա այր կամ
թե՝ կին...

07.02.12.

Լոտոս ծաղկի թերթիկի պես բացվեց
աչքը իմ հոգու
Այն ժամանակ, երբ խոր ցավից սրտիս
վերքն էր ամոքվում,
Լույս-աչքերով տեսա Նրան՝ տիեզերքը
Ստեղծողին,
Պայծառ մտքով ըմբռնեցի գոյիս
իմաստը խորին:

07.02.12.

Ես հինդու եմ, դու՝ քրիստոնյա, մեկ
ուրիշը՝ հեթանոս,
Մահմեդական, բուդդայական... Սաստիկ
խառն է ու քաոս.
Չի ճանաչում հոգին երբեք ազգություն
կամ դավանանք,
Մենք ոգեղեն էակներ ենք, ե՞րբ պիտի սա
հասկանանք:

07.02.12.

Հենց փչում է շունչը վերջին և
մարմինը մահանում,
Հոգին ազատ թռչնակի պես թռչում է ու
հեռանում...
Դարեր ի վեր դեգերում է տիեզերքում
անսահման՝
Մահից հետո ձեռք բերելով մեկ այլ
մարմին-կացարան:

08.02.12.

Հնուց եկած մայր-գրքերը՝
Վեդաները սրբազան,
Ծնունդ առան Աստծո շնչից, որ ազգերին
այլազան
Աստվածային գիտությունը ուսուցանեն
ու կրթեն,
Որ չմնան մութ-խավարում, լույսի ուղին
հեշտ գտնեն:

08.02.12.

Երազում ինձ սպանեցին, ինքս
ինձնից հեռացա,
Անէացա, ելա երկինք, իսկ երբ ահից
արթնացա,
Տերը ասաց. «Մի՛ երկնչիր, քեզ սպանել
չեն կարող.
Դու հոգի ես, ոչ թե՝ մարմին, հուր-կրակ
ես, ոչ թե՝ հող»:

08.02.12.

Ամեն կրոն ծնունդ ունի, ունի սկիզբ
և ավարտ,
Իսկ հավատքը մշտագո է, հարամնա,
անաղարտ,
Պաշտամունքը ձև է միայն, խոր
հավատը՝ էություն,
Առանց որի ո՛չ մի կրոն չունի երկար
գոյություն:

08.02.12.

Չունեցածի համար երբեք դու մի՝
տխրիր ու լացիր,
Ուրախացիր քեզ տրվածով, եղածով էլ՝
գոհացիր:
Որ խորհրդիս ունկն դնես, խելամիտ
մարդ կլինես,
Անհնարին թե չձգտես, փոքր-ինչ անդարդ
կլինես:

08.02.12.

Ասում են, թե նյութ-աշխարհը
խավարակուռ մի բանտ է.
Վաղնջական ժամանակից հոգին այստեղ
պատանդ է,
Հենց պատրանքին գերի դարձավ,
երկինք-տնից հեռացավ,
Կալանվելով նյութի կողմից՝ անեղծ
հոգին մարմնացավ:

08.02.12.

Հավերժի դեմ, հավերժի մոտ
մարդու կյանքը՝ լոկ վայրկյան,
Ընդամենը ակնթարթ է, սոսկ հպանցիկ
պահ է այն...
Օգտվելով այս պահ-կյանքից՝ փնտրենք
ճամփան անհունի,
Թե չէ այսպես մենք նման ենք
թափառական անտունի:

08.02.12.

Հերիֆ չեղա՞վ՝ կրոնները պայքար
մղեն իրար դեմ,
Հերիֆ չեղա՞վ՝ ժողովուրդներն իրար
անդուլ հոշոտեն...
Բա'վ է արդեն, դաշինք կնքեք ու
հաշտություն բաղձալի,
Մենք բոլորս զավակներն ենք, կայծ-
մասնիկը Բարձրյալի:

09.02.12.

Ցրջանկություն, պատիվ ու փառք
անցողիկ են, պատրանք են,
Հարստություն, գոհար ու գանձ
վաղանցիկ են, խաբկանք են.
Այսօր ունենք, վաղը՝ չկան, իսկ մենք՝
գերին պատրանքի,
Մե՛րթ վայելում, մե՛րթ ողբում ենք՝
ենթարկվելով զրկանքի:

09.02.12.

Մե՛կ Աստված կա, մե՛կ Արարիչ՝
Ճշմարտություն Բացարձակ,
Զեմ երկմտում, հաստատապես ասում եմ
ես համարձակ,
Որ բազում են ուղիները Գերագույնին
հասնելու,
Ո՛չ մի կրոն չունի հիմքեր իրեն բարձր
դասելու:

09.02.12.

Մեր կարճ խելքով, խավար մտքով
կրոններ ենք հնարում,
Այլ հավատքի ու ազգության մարդկանց
իրար դեմ լարում,
Մինչդեռ հոգու գիտությունը, որն առկա
է հավիտյան,
Չի ճանաչում ո՛չ դավանանք, ո՛չ ազգ, ո՛չ
սեռ, ո՛չ սահման:

09.02.12.

Կյանքը խաղ է, վերջը մահ է, մահը
ահ է ու կրկին
Մահն սկիզբ է, մահն էլ խաղ է և նոր
կյանք է վերստին.
Ծնունդ ու մահ, սկիզբ ու վերջ
հաջորդում են անդադար,
Օրենքն է սա տիեզերքի, որ գործում է
դարեդար:

09.02.12.

Առանց Տիրոջ թույլտվության
կյանքում ոչինչ չի լինում,
Ճնճղուկն առանց Հոր գիտության
ճյուղից գետին չի ընկնում,
Ուր մնաց, թե մարդն ինքնակամ վերջ տա
կյանքին, մահանա,
Դեմ գնալով Աստծո կամքին՝
ինքնագլուխ հեռանա:

09.02.12.

Արարիչը հստակ գիտի, թե ում ինչ է
հարկավոր,
Հանուն շահի կարիք չկա բերան ծռել
ամեն օր,
Նյութի համար աղոթք անել և հաց
մուրալ մեր Հորից,
Լցնել անտակ փոր-որկորը, խնդրել
դարձյալ ու նորից...

10.02.12.

Հզորի դեմ մենք անզոր ենք, չար
բախտի դեմ՝ անկարող,
Մեկ է, ինչքան գլուխ կոտրենք, ոչինչ
անել չենք կարող.
Ո՞ր անճարն է ճարը կտրած՝ բախտը
շտկել, փոփոխել,
Այդ ո՞ր մեկն է ազատ կամքով ի՛ր իսկ
կյանքում բան փոխել:

10.02.12.

Տարածություն և ժամանակ մտքով
կտրի ու անցա,
Ճանաչեցի Երկնավորին, ով լինելս
իմացա,
Օտարացա ու հեռացա այլասերված այս
դարից,
Ուր մարդ կոչվածն ու կենդանին չեն
տարբերվում իրարից:

11.02.12.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Առաջաբան 3
«Սա՛էլ կանցնի, մի՛վշտացիր...» 5
«Եթե տաճար պիտի մտնես...» 6
«Թե Աստված կա, որտե՞ղ է Նա...» 7
«Ասում են, թե մարդու աչքը...».....8
«Հոգին մարդու էությունն է...» 9
«Հողը ինչքան տրորվում է...» 10
«Տիեզերքի գաղտնիքները...».....11
«Արդարությունն ու պատիժը...» 12
«Թե շարունակ մենախոսես...».....13
«Առանց փշի վարդ չի լինում...» 14
«Էշի քացուց չեն նեղանա...».....15
«Ամեն փորձանք՝ մի-մի հորդոր...» 16
«Պարտություններ ու հաղթանակ...» 17
«Մարդ չի կարող երբեք գործել...».....18

«Լոտոս ծաղկի թերթիկի պես...» 19
«Ես հինդու եմ, դու՝ քրիստոնյա...» 20
«Հենց փչում է շունչը վերջին...» 21
«Հնուց եկած մայր-գրքերը...» 22
«Երազում ինձ սպանեցին...» 23
«Ամեն կրոն ծնունդ ունի...» 24
«Զունեցածի համար երբեք...» 25
«Ասում են, թե նյութ-աշխարհը...» 26
«Հավերժի դեմ, հավերժի մոտ...» 27
«Հերիք չեղա՞վ՝ կրոնները...» 28
«Երջանկություն, պատիվ ու փառք...» 29
«Մե՛կ Աստված կա, մե՛կ Արարիչ...» 30
«Մեր կարճ խելքով, խավար մտքով...» 31
«Կյանքը խաղ է, վերջը մահ է...» 32
«Առանց Տիրոջ թույլտվության...» 33
«Արարիչը հստակ գիտի...» 34
«Հզորի դեմ մենք անզոր ենք...» 35
«Տարածություն և ժամանակ...» 36

Նարինե Սերյոժայի Մկրտումյանը ծնվել է 1975 թ. մարտի 30-ին, ք. Երևանում: 1991-1996 թթ. սովորել է ԵՊՀ-ի բանասիրական ֆակուլտետում: Մասնագիտությամբ բանասեր է, լեզվաբան: Աշխատել է դպրոցում՝ որպես հայոց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի, այնուհետև զբաղվել է լրագրողական գործունեությամբ:

2008 թվականին լույս է տեսել նրա անդրանիկ գիրքը՝ «Որտեղի՞ց ենք գալիս, ովքե՞ր ենք, ո՞ւր ենք գնում» խոհափիլիսոփայական երկը, որին հաջորդել են «Բնության դեղատուն» քառահատոր մատենաշարը, որում տեղ են գտել տարբեր ժողովուրդների բժշկարանների կողմից առաջարկվող լավագույն դեղատոմսերը, «Գիտունի՞կ ես, թե՞ անգետիկ» ժամանցային խաղագիրքը (2 թողարկումով), «Առակներ և լեգենդներ» եռհատորյակը, որտեղ ներկայացված են եզոպոսյան առակների՝ հեղինակի կողմից մշակված ու չափածո դարձված տարբերակները: 2012 թ. ընթերցասերներին են ներկայացվել վերոհիշյալ գրքերի էլեկտրոնային 3D ձևաչափերը: Նույն տարում այդ շարքը համալրվել է հետաքրքրաշարժ ուսուցողական հանելուկներով:

Հովհաննես Թումանյանը
քառյակներ մասին

Քառյակները հատուն շրջանի արդյունք են՝ իմաստության, վեհության:

Քառյակները մեղմ են, քնքուշ, խորը, շատ սեղմ ու բովանդակալից:

Քառյակները շատ նուրբ, ազնիվ, խորը և գեղեցիկ բաներ են:

Քառյակը գոհար է և անպայման հղկված պետք է լինի:

ՆԱՐԻՆԵ ՄԿՐՏՈՒՄՅԱՆ

narinemkrtumyan@rambler.ru

ø ² è Ú ² Î Ü º ð

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ
ԽՄԲԱԳԻՐ ԵՎ ՍՐԲԱԳՐԻՉ՝
ԿԱՐԻՆԵ ՄԿՐՏՈՒՄՅԱՆ
ՄՈՒՏՔԱԳՐՈՂ ԵՎ
ՀԱՄԱԿԱՐԳՉԱՅԻՆ ՁԵՎԱՎՈՐՈՂ՝
ՆԱՐԻՆԵ ՄԿՐՏՈՒՄՅԱՆ

ՆԱՐԻՆԵ ՄԿՐՏՈՒՄՅԱՆ

Քաղյակներ